بررسی موانع استقرار کامل نظام مالیات بر ارزش افزوده در ایران

دکترمحسن محمد نوربخش لنگرودی[1]
محمد رضا جوادی نیک گو[2]
تاریخ دریافت : ۸۸/۲/۲۹ تاریخ پذیرش : ۸۸/۶/۳۰

چکیـده

مالیات ها به دو دسته مالیات های مستقیم و غیر مستقیم تقسیم می شوند. نظام مالیات برارزش افزوده که نوعی مالیات بر مصرف کالا و خدمات می باشد نیز در زیر مجموعه مالیات های غیر مستقیم جای می گیرد. این نظام مالیاتی ، جهت استقرار کامل خود در ایران، با موانعی روبرو شده است که در قالب این تحقیق، با عنوان " بررسی موانع استقرار کامل نظام مالیات بر ارزش افزوده در ایران " سعی شده است موانع استقرار کامل این نظام و ترتیب اولویت آنها مشخص گردند.

در این تحقیق، استقرار کامل نظام مالیات بر ارزش افزوده ، متغیر وابسته و عوامل بیرونی کلان، بیرونی خرد و درونی ، متغیرهای مستقل آن را تشکیل می دهند. ابزار جمع آوری داده ها در این تحقیق ، پرسشنامه ای متشکل از ۳۹ سوال بسته است که روایی محتوای آن با نظر اساتید فن و پایایی آن طبق روش آلفای کرانباخ (با میزان ۰/۹۱ جهت عوامل بیرونی کلان، ۰/۷۵ برای عوامل بیرونی خرد و ۰/۸۸ برای عوامل درونی) مورد تایید قرار گرفته و در میان ۱۵۰ نمونه انتخابی ، از میان اساتید محترم دانشگاه و کارکنان محترم سازمان متولی اجرای VAT در استان گیلان و استان تهران توزیع شده و با کمک آزمون آماری t و آزمون آماری فریدمن ، مورد تجزیه و تحلیل آماری قرار گرفته است. طبق نتایج این تحقیق ، تمامی متغیرهای بیرونی کلان،بیرونی خرد و درونی ، به ترتیب اولویت ، در عدم استقرار کامل VAT در ایران ، موثرند و در نتیجه طبق نتایج آن، کلیه فرضیه های تحقیق، مورد تایید قرار گرفت.

واژه هـای کلیـدی: مالیات بر ارزش افزوده،حالت تنازلی،اقتصاد زیرزمینی،آستانه مالیاتی،نظام جامع تامین اجتماعی،بانک اطلاعاتی مودیان مالیاتی

---

[1] دکتری رشته مدیریت مالی و استادیاردانشگاه آزاد اسلامی واحد رشت
[2] کارشناس ارشد رشته مدیریت بازرگانی

[Downloaded from taxjournal.ir on 2026-11-12]

مقدمه

در پس پرده پیشرفت هایی که بشر در طول تاریخ ، از طریق تحقیقات و پژوهش های مختلف به آنان نایل گشته است ، علاوه بر تلاش و کوشش دانشمندان ، حامیان مالی این تحقیقات قرار دارند که از دیرباز، نقش دولت ها در انجام این امر مهم ، شایان توجه بوده است . دولت ها با فراهم نمودن بسترهای لازم جهت انجام پژوهش های مختلف از قبیل: فراهم نمودن بسترهای اطلاعاتی، اجتماعی،سیاسی و بخصوص اقتصادی، نقش تعیین کننده ای در این میان بازی می کنند.

دولت ها جهت انجام این وظیفه مهم و حیاتی که شریان اصلی حفظ پویایی و شکوفایی هر جامعه ای می باشد و بخشی از هزینه های دولت ها را تشکیل می دهد؛ به منابع مالی مطمئن و قابل اعتمادی نیازمند هستند. یکی از اصلی ترین روش های تامین مالی آن ها، دریافت مالیات از افراد جامعه است.

بحث مالیات ، ریشه تاریخی دارد. هرجا که صحبت از ثبات، امنیت ، تامین اجتماعی،شغل،زیر ساخت های حمل و نقل،زیرساخت های آموزشی و ... به میان می آید ، نقش دولت ها و مالیات به چشم می خورد.امری که در تمام طول تاریخ به تناسب شرایط اجتماعی،سیاسی و اقتصادی ، همواره فصل مشترک جوامع مختلف بوده است.

در ابتدای تشکیل حکومت ها، اهداف و وظایف تعریف شده خاصی نداشتند؛ بلکه با ایجاد قوای نظامی و حاکم نمودن جو رعب و وحشت ، سعی در تثبیت پایه های حکومت خود داشتند. با گذشت زمان، صاحبان قدرت به این نتیجه رسیدند که با اندکی رسیدگی به مسایل و مشکلات جامعه خود ، ثبات حکومتی ، به شکلی سهل تر حاصل می گردد؛ پس با ورود به زمینه هایی (مانند : ایجاد زیرساخت های حمل و نقل،آموزش ،درمان،...) که به نوعی باعث تامین انتظارات مردم می شد، در این مسیر گام برداشتند.

از طرف دیگر، حکومت ها جهت تامین منابع مالی مورد نیاز، جهت انجام برنامه های پیش گفته، به منابع مالی با ثبات و هنگفتی نیازمند بودند که باید به نوعی فراهم می گشت.جهت تامین این هزینه های هنگفت ، دو راه درپیش رو داشتند. راه اول، ورود مستقیم به صحنه اقتصاد ، به عنوان یک کارآفرین و راه دوم، جمع آوری وجوه مورد نیاز در قالب مالیات از افراد جامعه ، به تناسب قدرت مالی آن ها.

[Downloaded from taxjournal.ir on 2026-11-12]

راه اول، به دلیل بازدهی پایین فعالیت های اقتصادی ای که منشاء حکومتی دارنـد،راه حـل مناسـبی نبود و نمی توانست تمامی نیازهای آنان را برطرف نماید؛ چون به طور کلی ، حکومت ها تـاجران خـوبی نبودند و نیستند. با این وصف، با هدف تامین نیازهای مالی خود و جامعه، به مرور زمان ، دست به ایجـاد نظامی زدند که در قالب قانون مالیات ها، پایه گذار نظام های مالیاتی فعلی کشورها شد.با پیشـرفت فـن آوری و تغییر نیازها و مقتضیات جوامع،نیاز به تغییر در نظام های مالیاتی نیز احساس شد و در قالب نظام مالیات بر ارزش افزوده ارائه گشت.

این روند تاریخی ، کم و بیش در تمامی کشورهایی که در حال حاضر دارای قانون مالیـاتی مـدون و نظام مالیاتی ضابطه مندی هستند ، رخ داده و یا در حال روی دادن است؛ یعنـی گـذار از حالـت اقتصـاد سنتی مبتنی بر روابط اقتصادی غیرشفاف و عواید نامنظم و بی ثبات ، به سمت جامعه ای که از ثبـات و شفافیت اقتصادی بهره مند می باشد.

در کشورمان ایران نیزاین روند تاریخی ، کم و بیش روی داده است و در حال حاضر در مرحله گذار از اقتصاد کاملا نفتی و دارای نظام مالیاتی سنتی، به سمت اقتصادی مبتنی بـر روابـط شـفاف اقتصـادی و دارای نظام مالیاتی مدرن ، در قالب نظام مالیات بر ارزش افزوده ، هستیم.

از آنجاییکه هر نوع تغییر اساسی ، به تناسب حجم و قلمرو خود ، با موانع و مشکلاتی مواجـه خواهـد شد ، درجهت استقرار کامل نظام مالیات بر ارزش افزوده در ایران نیز موانعی ایجاد گشته است.

بیان موضوع و اهمیت آن

در دنیای امروز، بخش خصوصی، به عنوان موتور رشد و توسعه اقتصادی جوامع شناخته شده و بخش دولتی، به عنوان متولی ایجاد بستر مناسب، جهت فعالیت بخش خصوصی، از جایگـاه ویـژه ای برخـوردار است. دولت ها، جهت ایجاد و توسعه زمینه های رشد و بالندگی اقتصادی، نیازمند در اختیار داشتن منـابع مالی مطمئن و مستمری هستند که سرعت ، شتاب و تداوم این امر را تا سرحد امکـان ، تضـمین نمایـد. یکی از مهمترین منابع درآمدی هـر دولتـی، منـابع و درآمـدهای مالیـاتی آن کشـور مـی باشـند کـه در کشورمان ایران هم، چند سالی است که مورد توجه خاص قرار گرفته است. بطوری که سـهم درآمـدهای مالیاتی کشوردر بودجه عمومی دولت،از ۲۶/۶٪ در سال ۱۳۸۶ به ۲۸/۷٪در سال ۱۳۸۷رسیده استکه البته فاصله زیادی تا نقطه مطلوب دارد.[مرکز پژوهش و اسناد ریاست جمهوری، ۱۳۸۷ : ۳۴]

[Downloaded from taxjournal.ir on 2026-11-12]

شاخص دیگری که شکاف بین نقطه فعلی ونقطه مطلوب را نمایان می سازد ، نسبت درآمدهای مالیاتی دولت به تولید ناخالص ملی می باشد که این نسبت بطور مثال در سال ۱۳۸۶ ، برای کشورمان ایران، ۷/۹ ٪ بوده است.[اطلاعات،شماره ۲۴۳۳۰،ص ۱۵]

این شاخص،در مقایسه با کشورهایی مانند کنیا با ۲۱٪ ، مراکش با ۲۱/۹٪ ، ایالات متحده آمریکا با ۲۶/۸٪ ، سوییس با ۳۰٪ ، دانمارک با ۴۹/۷٪ و... رقم ناچیزی را نشان می دهد.[ستاد تحول وزارت صنایع و معادن،۱۳۸۷]

یکی از مهمترین دلایل این عقب ماندگی، سنتی بودن ساختار و سیستم مالیاتی کشور می باشد که با مطرح شدن روشهای مدرن اخذ مالیات، سعی شده است این عقب ماندگی جبران شود.

نقطه عطف این تلاش ها، تدوین قانون مالیات بر ارزش افزوده است که هم اکنون در بیش از ۱۴۰ کشور دنیا اجرا شده است.[سازمان امور مالیاتی کشور، ۱۳۸۷ ،ص ۱]

همچنین این نظام مالیاتی موجب افزایش درآمدهای مالیاتی دولت ها به میزان حداقل ۲۰٪ شده است.[رنجبرکی و نادران ،۱۳۸۶،ص ۲۸۰]

مالیات بر ارزش افزوده در این کشورها به گونه ای طراحی شده است که به افزایش ۵ تا ۱۰ درصد از تولید ناخالص داخلی ،بدون داشتن اثر مخربی براقتصاد ، منجر شده است.[سیدنورانی و عزیزخانی ،۱۳۸۵،ص ۲۶۲]

اهمیت این شیوه مالیات ستانی به اندازه ای است که ، VAT در حدود ۲۵٪ درآمدهای مالیاتی دنیارا طی سال های ۰۱-۲۰۰۰ شامل شده است .(Harrison , Krelove,2005, p 4)

حتی در کشورهای درحال توسعه نیز این روند مشهود است.به صورتی که VAT ، منبع اصلی درآمد کالاها و خدمات داخلی کشورهای آمریکای مرکزی در سالهای بین ۹۹-۱۹۹۰ بوده است که از ۲۲/۷٪ در سال ۱۹۹۰ به ۳۲/۸٪ در سال ۱۹۹۹ بالغ گشته است.(Wolde ,2002 , p 10 mariam,Stotsky)

به طور کلی ، سهم مالیات بر ارزش افزوده در درآمد اکثر کشورها بین ۱۲ الی ۳۰٪ درآمدهای مالیاتی است که تقریباحدود ۵ الی ۱۰٪ تولید ناخالص ملی آن ها می شود . (تیت ، ۱۳۸۶ ، ص ۲)

[Downloaded from taxjournal.ir on 2026-11-12]

اتحادیه‌اروپایی‌نیز به مالیات بر ارزش افزوده،نگاه‌ویژه‌ای دارد به صورتی‌که از مجموع۳۰ عضو این سازمان، تا سال ۲۰۰۶ ، ۲۹ عضو آن از VAT بهره‌مند بوده اند.(OECD[1] work on ,2006,p8 taxation)

یکی دیگر از سازمان هایی که در سطح دنیا مطرح بود و VAT را مدنظر قرار داده است ،سازمان همکاری های اقتصادی و توسعه (OECD) بوده است. کشورهای OECD به اندازه ای به بحث مالیات ، حساسیت نشان می دهند که جهت تبادل نظر در مورد مسایل مالیاتی ،در قالب کمیته امور مالی خود و از طریق اعضاء ناظر این پیمان، با بیش از۷۰ کشور غیر عضو خود ارتباط برقرارکرده اند.(OECD work on taxation ,2006, p24)

در حالی که در سال ۱۲۸۹ هجری شمسی حدود ۹۰٪ درآمد دولت ها را درآمدهای مالیاتی تشکیل می داده است ، در سال ۱۳۸۳ ، نسبت درآمدهای مالیاتی به کل درآمدهای عمومی دولت ، تنها ۲۳/۷٪ بوده است . (فلیحی، ۱۳۸۵ ،ص ۲۵)

با این وجود ،با آغاز اجرای برنامه پنج ساله اول جمهوری اسلامی ایران ، سیاست گذاران اقتصادی تلاشهایی را در جهت کاستن اتکای اقتصاد و دولت به درآمدهای نفتی و کاراتر کردن نظام مالیاتی ،آغاز کردند و به رغم حصول موفقیت نسبی در این امر و افزایش درآمدهای مالیاتی کشورمان، در مقایسه با سایر کشورها ، هنوز سهم مالیات از کل درآمدهای دولت در سطح پایینی قرار دارد . به طوریکه طی سال های ۸۴ و ۸۵ به ترتیب ، ۱۸/۲٪ و ۲۶/۲٪ از دریافت های دولت ، از محل درآمدهای مالیاتی تامین شده که این رقم در سال ۸۶ به ۳۰/۵٪ رسیده است.(مرکز پژوهش و اسناد ریاست جمهوری ، ، ۱۳۸۷ ، ص ۵)

همچنین نسبت درآمدهای مالیاتی دولت به تولید ناخالص داخلی برای ایران در سال ۱۳۸۵، برابر با ۷/۸ ٪ و در سال ۱۳۸۶ به میزان ۷/۹ ٪ بوده است. (مرکز پژوهش و اسناد ریاست جمهوری_۱۳۸۷ _ ص ۵)

1 - Organization for Economic Cooperation and Development

[Downloaded from taxjournal.ir on 2026-11-12]

میزان این شاخص در ایران در مقایسه با کشورهایی مانند کنیا با ۲۱٪ ، مراکش بـا ۲۱/۹٪ ، ایـالات متحده آمریکا با ۲۶/۸٪ ، سوییس با ۳۰٪ ، دانمارک با ۴۹/۷٪ و... رقم ناچیزی را نشان می دهد.(سـتاد تحول وزارت صنایع و معادن،۱۳۸۷، www.icmim.ir) .

این شاخص ، درمقایسه با کشورهای پیشرفته ، اختلافی فاحش و در مقایسه با کشـورهای در حـال توسعه دیگر در سطح نسبتا پایینی قرار دارد .

میانگین نسبت مالیات به تولید ناخالص داخلی[1] برای اتحادیه اروپایی در سال ۲۰۰۱ برابر با ۳۵/۶٪ و در سال ۲۰۰۵ برابربا ۳۵/۹٪ بوده است . که این نسبت ،در سال ۲۰۰۵ برای انگلیس ۳۸٪ ،سـوئد ۴۲٪ ، اسلونی ۴۰٪ ، هلند ۴۰٪ ایرلند ۳۲٪ ، آلمان ۲۹٪ ... بوده است.(Mcgee, 2007,p2)

جدول ۱ . شاخص های اقتصادی سال های ۱۳۸۶_۱۳۸۳

شاخص های اقتصادی	۱۳۸۳	۱۳۸۴	۱۳۸۵	۱۳۸۶
نسبت مالیات به اعتبارات هزینه ای دولت (درصد)	۳۶/۴	۴۰/۶	۳۶/۵	۴۵/۶
نسبت مالیات به تولید ناخالص داخلی (درصد)	۶/۱	۸	۷/۸	۷/۹
مالیات مستقیم (میلیارد ریال)	۸۹۷۴۱	۸۴۰۳۰	۹۷۶۹۱	۲۶۴۱۲۶
مالیات کالا و خدمات (میلیارد ریال)	۹۴۳۶	۱۴۵۹۰	۱۴۱۲۳	۶۵۴۱۶

منبع : مرکز پژوهش و اسناد ریاست جمهوری ، ۱۳۸۷ .

بررسی های صورت گرفته در خصوص درآمدهای مالیاتی نشان می دهد که شـکاف قابـل تـوجهی میان ظرفیت بالقوه و بالفعل مالیاتی در کشور وجود دارد و حکایت از آن دارد کـه بـا اتخـاذ تـدابیری در جهت اصلاح نظام مالیاتی و رفع مشکلات موجود ، می توان میزان وصولی های مالیاتی را افزایش داد و میزان اتکای درآمدهای دولت به مالیات را بهبود بخشید .

درسال ۱۹۹۱ ، تنها ۵۰ کشور ، در سال ۲۰۰۶ ، ۱۳۰ کشور و در سـال ۲۰۰۹ ، بـیش از ۱۴۰ کشـور دنیا از این شیوه مالیات ستانی بهره گرفته اند. (تیت ، ۱۳۸۶ ، ص ۲)

1 - GDP = Gross Domestic Product

[Downloaded from taxjournal.ir on 2026-11-12]

در سال ۱۹۹۷ ، کره جنوبی اولین کشور آسیایی بود که مالیات بر ارزش افزوده را به تصویب رساند. به دنبال آن ، به ترتیب اندونزی در سال ۱۹۸۵ ، ایالت تایوان چین در سال ۱۹۸۶ و فیلیپین در سال ۱۹۸۸ اقدام به این کار کردند. (تیت ، ۱۳۸۶ : ۲)

دقت در مطالب و آمار ذکر شده در سطر های قبل ، ضرورت بازنگری و تحقیق در زمینه روش های جدید دریافت مالیات و استفاده بهینه از نتایج و تجارب کشورهای دیگر در این زمینه ، جهت عبور از موانع استقرار کامل VAT را متذکر می گردد.

این نظام مالیاتی ، در قالب قانون مالیات بر ارزش افزوده، پس از ابلاغ آن در تیرماه ۱۳۸۷ از طرف رئیس جمهور محترم به وزارت امور اقتصاد ودارایی، قابلیت اجرایافته است ،ولی به دلایل مختلفی که انگیزه انجام تحقیق حاضر شد، در فرایند اجرا، با موانعی برخورد نموده است که این تحقیق با توجه به اهمیت موضوع مالیات و رابطه تنگاتنگ آن با مباحثی از قبیل رشد وتوسعه اقتصادی وعدالت اجتماعی وبه منظور شناسایی موانع پیش‌روی‌استقرار موفقیت آمیز آن وکمک به رفع‌این معضلات،به انجام‌رسیده است.

سوالاتی که تحقیق حاضر در صدد پاسخگویی به آنهاست بدین شرح هستند:

۱)موانع استقرار نظام مالیات بر ارزش افزوده در ایران کدامند؟

۲)ترتیب اهمیت و الویت این موانع کدامست؟

۳)چه راه کارهایی جهت برون رفت از وضعیت نامطلوب فعلی وجود دارد؟

فرضیه های تحقیق :

تحقیق حاضر جهت بررسی ۳ فرضیه ذیل به انجام رسیده است:

۱) عوامل بیرونی کلان، مانع از استقرار کاملVAT در ایران شده اند .

۲) عوامل بیرونی خرد، مانع ازاستقرار کامل VAT در ایران شده اند .

۳)عوامل درونی ، مانع از استقرار کامل VAT در ایران شده اند .

در این تحقیق، عوامل بیرونی کلان،عوامل بیرونی خرد و عوامل درونی ، بعنوان متغیرمستقل و استقرار کامل نظام مالیات بر ارزش افزوده ،بعنوان متغیر وابسته ، مورد بررسی قرار می گیرند.

[Downloaded from taxjournal.ir on 2026-11-12]

تعریف عملیاتی متغیرهای تحقیق :

عوامل بیرونی کلان :

۱. انتظارات تورمی ناشی از استقرار کامل نظامVAT

۲. نامناسب بودن سطح فرهنگ مالیاتی جامعه،به معنی قصور در پرداخت به موقع مالیات به عنوان بخشی از وظایف شهروندی افراد جامعه

۳. سطح فعلی اقتصاد زیرزمینی و قاچاق[1] در کشور

۴. انتظارات افراد جامعه در خصوص افزایش سطح نابرابری اجتماعی در کشور پس از استقرار کامل نظام VAT

۵. عدم استقرارکامل نظام جامع رفاه و تامین اجتماعی در کشور به موازات استقرار کامل نظام VAT

عوامل بیرونی خرد

۱. عدم وجود سیستم حسابداری سازگار با نظام VAT در سطح مشاغل مودیان مالیاتی

۲. تحمیل هزینه های اداری/مالی مضاعف به مودیان مالیاتی جهت رعایت الزامات قانونی نظام VAT

۳. مشکل سنتی بودن نحوه پرداخت های معاملات تجاری مودیان مالیاتی

۴. مشکل نقدینگی مودیان مالیاتی،در طول مدت سه ماهه تسویه حساب مالیاتی وزمان لازم جهت استرداد مبالغ پرداختی اضافی به مودیان مالیاتی

عوامل درونی

۱. ناکافی بودن میزان اطلاع رسانی به مودیان مالیاتی از طرف سازمان متولی اجرای نظام VAT

۲. فقدان بانک اطلاعاتی جامع مودیان مالیاتی در سازمان متولی اجرای نظام VAT

۳. تعداد ناکافی نیروی انسانی متخصص مالیاتی در سازمان متولی اجرای نظام VAT

۴. پیچیدگی فرایند اجرا و کنترل نظام VAT

۵. سطح پایین بهره گیری از فن آوری اطلاعات، توسط سازمان متولی اجرای VAT

---

1 - Smuggle

[Downloaded from taxjournal.ir on 2026-11-12]

۶. زمان نامناسب اجرای نظامVAT با توجه به وضعیت فعلی اقتصادی کشور

۷. تعیین سطح آستانه مالیاتی[1] سالیانه ۳ میلیارد ریالی جهت مودیـان مالیـاتی (مشـمول مرحلـه اول ثبت نام نظام VAT)

نظام مالیات بر ارزش افزوده : نظام مالیاتی‌ای است که کلیه عرضه کنندگان کالاها و خـدمات به عنوان مودیان این نظام مالیاتی ،باید علاوه بر بهای کالا یا خدمت عرضه شده، به صورت درصـدی از بهای فروش کالاها یا خدمات، در زمان فروش از خریداران اخذ و به صورت دوره ای (فصلی) به سـازمان امورمالیاتی کشور واریز نمایند.

پیشینه تحقیق

بحث VAT از جمله مباحثی است که در مقایسه با سایر مقولات اقتصادی و مالی از قدمت چنـدانی برخوردار نیست . با این وجود تعدادی از صاحب نظران در این زمینه نظراتی ارائه نموده اند کـه بصـورت اجمالی مرور می گردند.

نادران و رنجبرکی ضمن انجام تحقیقی با عنوان "پیامدهای اجرای مالیات بر ارزش افـزوده و زمینـه سازی برای اجرای موفقیت آمیز آن در ایران" به این نتیجه رسیده اند که ، چون نظام مالیـات بـر ارزش افزوده بر پایه مصرف وضع می شود، اجرای آن حداقل در مراحل اولیه، بـه طـور مسـتقیم، باعـث ایجـاد جهش قیمتی کالا و خدمات مشمول مالیات و افزایش نرخ تورم شـده و از طـرف دیگـر، چـون مصـرف واقعی خانوارهای با درآمد پایین را نسبت به خانوارهای با درآمد بالا ، بیشـتر کـاهش مـی دهد(خاصـیت تنازلی)، باعث ایجاد نابرابری بیشتر می گردد.(نادران،رنجبرکی ،۱۳۸۷: ۲۸۰)

پژوهشی با عنوان "بررسی تاثیر متقابل اقتصاد زیر زمینی و مالیات بر ارزش افزوده " که توسط سید نورانی و عزیزخانی انجام شده ، به این نتیجه انجامیده است که اجرای VAT با فرض اینکه فرار مالیاتی و اقتصاد زیرزمینی وجود نداشته باشد یا اندک باشد ، نشان دهنده درآمد زایی گسترده است و اثـر آن بـر تولید ، نسبتا خنثی بوده است و در نتیجه اجرای VAT ، بر رفاه اجتماعی می افزاید ؛ اما فـرار مالیـاتی و

1 - Tax Limit

[Downloaded from taxjournal.ir on 2026-11-12]

اقتصاد زیر زمینی به نسبت گسترده ، می تواند این شرایط مطلوب را زیر سوال ببرد (سید نورانی ، عزیزخانی ،۱۳۸۵ : ۲۶۲).

طی تحقیقی با عنوان " بررسی علل عدم آگاهی مودیان مالیاتی از قانون مالیات های مستقیم و تاثیر آن بر درآمد مودیان دولت – مورد مطالعه استان سمنان " که توسط رضاییان به انجام رسیده است ، تاکید شده است که یکی از مشکلات نظام مالیاتی کشور در حال حاضر ، عدم مراجعه یا عدم پرداخت مالیات به موقع مودیان است و این امر ناشی از علل و عواملی است که ناآگاهی از قانون و تاثیرات مالیات در پیشرفت امور،از جمله این عوامل است که این ناآگاهی منجر به فرار مالیاتی شده و خود این بحث ، هزینه هایی را برای دولت و مودیان در پی دارد (رضاییان ، ۱۳۸۳ : ۱۴).

قلمرو تحقیق

قلمرو مکانی تحقیق حاضر ،استان تهران (به دلیل تمرکز اکثر خبرگان فن ، درسازمان مرکزی متولی اجرای VAT) و استان گیلان (به دلیل بهره گیری از نظرات اساتید فن استان) می باشد. قلمرو زمانی تحقیق حاضر نیز، از تاریخ اجرایی شدن آن در ۱۳۸۷/۷/۱ لغایت ۱۳۸۸/۶/۱ می باشد.

جامعه آماری

جامعه آماری این تحقیق،خبرگان فن می باشند که شامل : اساتید دانشگاه با زمینه تخصصی مالی و اقتصادی مسلط به قانون مالیات بر ارزش افزوده، آشنا باسازمان متولی اجرا و فرایندهای اجرایی آن ؛ کارکنان شاغل در سازمان متولی اجرای VAT (اعم از:کارشناس،کارشناس ارشد ، رییس گروه مالیاتی،ممیزین کل،مدیران سطوح مختلف عملیاتی و ...) که دارای بیش از ۱۰ سال سابقه مالیاتی هستند و بر قانون مالیات بر ارزش افزوده و فرایند اجرای آن اشراف کامل دارند.

روش تحقیق و تجزیه و تحلیل اطلاعات :

در این تحقیق ، جهت جمع آوری داده ها ، از پرسشنامه ای شامل ۳۹ سوال بسته استفاده شده است. سوالات ۱ الی ۱۳ مربوط به سنجش عوامل بیرونی کلان ، سوالات ۱۴ الی ۲۱ مربوط به سنجش عوامل بیرونی خرد ، سوالات ۲۲ الی ۳۸ مربوط به سنجش عوامل درونی و سوال ۳۹ جهت

[Downloaded from taxjournal.ir on 2026-11-12]

جمع آوری نظرات خبرگان با هدف لحاظ نمودن آن در ارائه پیشنهادات کاربردی در فصل پنجم این تحقیق ، طراحی شده است.

در این پژوهش ، جهت سنجش پایایی (قابلیت اطمینان) ابزار (پرسشنامه) از محاسبه آلفای کرانباخ استفاده شده است.جهت محاسبه آن ، تعداد ۱۷ نسخه پرسشنامه در بین گروه هدف توزیع شد و با استفاده از نرم افزار spss آلفای پرسش نامه محاسبه گردید . مقدار آلفا ، برای پرسش های مربوط به سنجش عوامل بیرونی کلان ، برابر ۰/۹۱ ، برای پرسش های مربوط به سنجش عوامل بیرونی خرد ، برابر ۰/۷۵ و برای پرسش های مربوط به سنجش عوامل درونی برابر ۰/۸۸ بوده است. از آنجایی که ضریب آلفا ، بزرگ تر از ۰/۷ است؛ بنابراین پرسش نامه از پایایی مطلوبی برخوردار بوده است

روش تحقیق از نوع توصیفی می باشد. روش گردآوری اطلاعات از طریق ، مطالعات کتابخانه ای و میدانی می باشد.ابزار گردآوری اطلاعات ، پرسش نامه است روش تجزیه و تحلیل اطلاعات ، آزمون نسبت ها (آزمون t) بوده و جهت رتبه بندی متغیرهای تحقیق ، ازتکنیک فریدمن استفاده شده است.

مدل تحقیق

با توجه به مفروضات این تحقیق ، که موانع احتمالی استقرار کامل نظام مالیات بر ارزش افزوده در ایران را به سه دسته درونی ، بیرونی خرد و بیرونی کلان ، تقسیم نموده است؛ جهت تبیین ارتباط بین متغیرهای تحقیق ، یک مدل تلفیقی که بر گرفته از بخش تقسیم بندی قلمرو تئوری های" مدل سه بعدی تحلیل مبانی فلسفی و زیرساخت های بنیادین تئوری های مدیریت " و مشخصات خاص این تحقیق می باشد، ارائه می گردد.

این مدل،تئوری های مدیریت ونحوه شکل گیری آنها رادرسه بعد اساسی، بررسی می کند که عبارتند از:

۱. مفروضات اساسی (مباحثی هستند که در رابطه با ابعاد هستی شناسی،انسان شناسی،شناخت شناسی و روش شناسی تئوری مطرح می شوند)

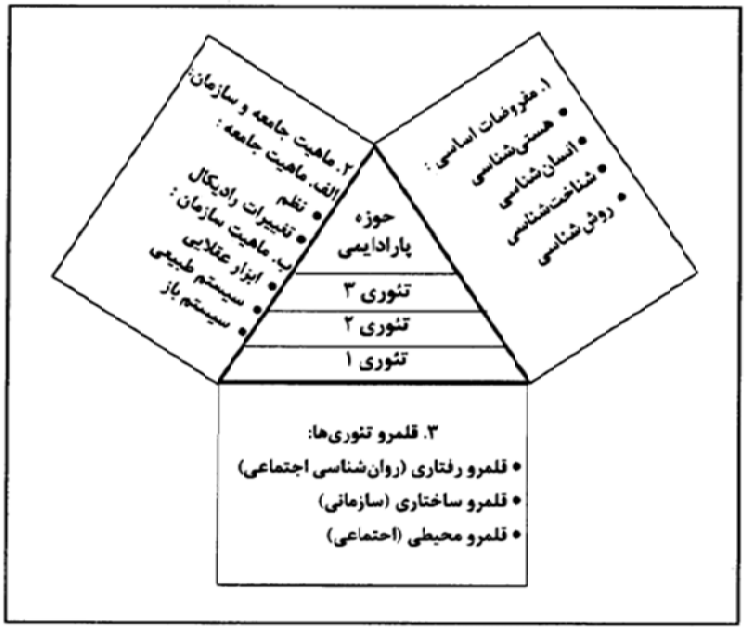
۲. ماهیت جامعه و سازمان (مباحثی هستند که در رابطه با ابعاد نظم،تغییرات رادیکال،ابزار عقلایی،سیستم طبیعی و سیستم باز مطرح می شوند)

[Downloaded from taxjournal.ir on 2026-11-12]

۳. قلمرو تئوری ها (مباحثی هستند که در رابطه با ابعاد رفتاری یا روانشناسی اجتماعی ، ساختاری یـا سازمانی و محیطی یا اجتماعی مطرح می شوند)

با توجه به مبانی مدل سه بعدی زیرساخت های بنیادین تئوری های مدیریت که قلمـرو یـا سـطوح مطرح شدن هر تئوری مدیریت را به سه بخش رفتـاری، سـاختاری و محیطـی تقسـیم مـی کنـد (و بـه پدیده هایی که مثلث اجتماع ، سازمان و فرد را شامل می گردد قابل تعمیم خواهد بود) ، در انجـام ایـن تحقیق ، با در نظر گرفتن وضعیت کلی کشور در زمینه مالیات و نیز بهره گیری از مدل پیش گفتـه ، کـه نتیجه آن ارائه یک مدل تلفیقی می باشد؛ موانع احتمالی تاثیر گذار بر عدم استقرار کامل نظام مالیات بـر ارزش افزوده ، به سه قلمرو موانع درونی ، موانع بیرونی خرد و موانع بیرونی کـلان تقسـیم بنـدی شـده است.

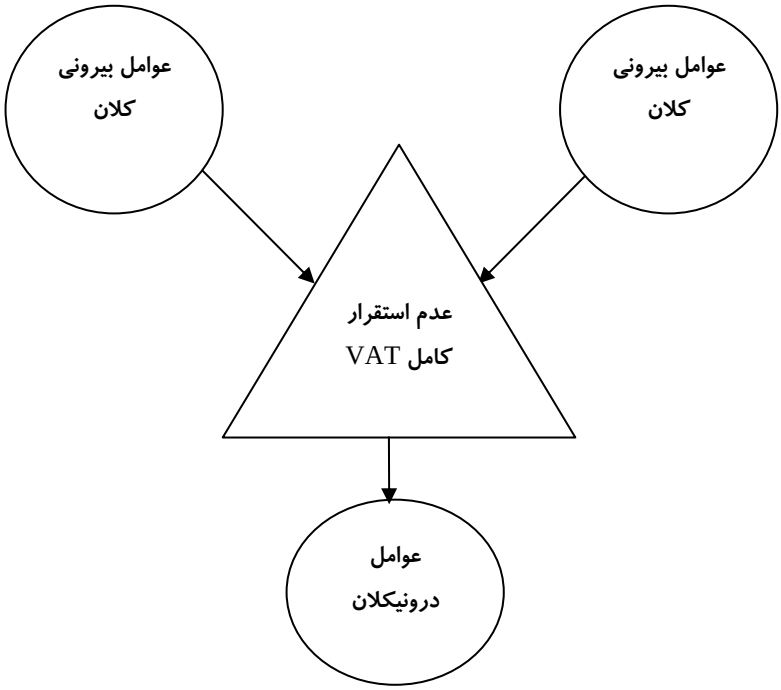
نمودار ۱ . مدل سه بعدی تحلیل مبانی فلسفی و زیرساخت های بنیادین تئوری های مدیریت

منبع : امیری، میرزایی، ۱۳۸۱، ص ۱۳

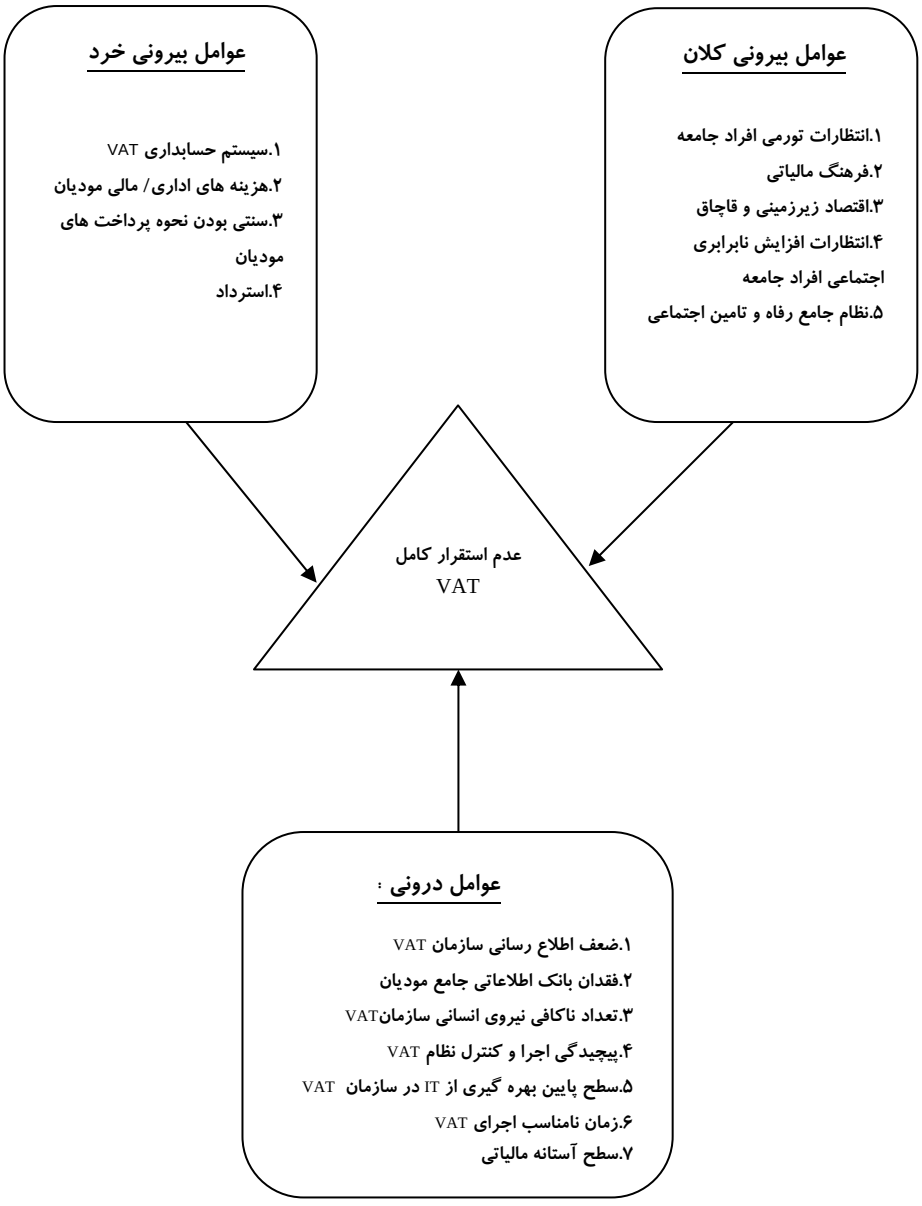
[Downloaded from taxjournal.ir on 2026-11-12]

نمودار۲. مدل عوامل موثر در عدم استقرار کامل نظام مالیات بر ارزش افزوده در ایران

[Downloaded from taxjournal.ir on 2026-11-12]

نمودار۳ . مدل بسط یافته عوامل موثر در عدم استقرار کامل نظام مالیات بر ارزش افزوده در ایران

[Downloaded from taxjournal.ir on 2026-11-12]

نتیجه گیری

به طور کلی نتایج حاصل از این تحقیق را می توان به صورت زیر خلاصه نمود:

۱. نتایج تحلیل داده ها نشان داد که عوامل بیرونی کلان ، مانع از استقرار کامل نظام مالیات بر ارزش افزوده شده است . طی آزمون t محاسبه شده نیز این فرضیه تایید می گردد؛ بنابراین فرضیه اول این پژوهش پذیرفته می شود .

۲. طبق نتایج این تحقیق ، عوامل بیرونی خرد ، مانع از استقرار کامل نظام مالیات بر ارزش افزوده شده است و طی آزمون t محاسبه شده نیز این فرضیه تایید می گردد؛ بنابراین فرضیه دوم این پژوهش نیز پذیرفته می شود .

۳. با توجه به نتایج تحلیل آماری انجام شده ،عوامل درونی ، مانع از استقرار کامل نظام مالیات بر ارزش افزوده شده است و طی آزمون t محاسبه شده نیز این فرضیه تایید می گردد؛ بنابراین فرضیه سوم پژوهش حاضر نیز تایید می شود.

۴. با توجه به نتایج آزمون فریدمن که جهت رتبه بندی عوامل موثر در عدم استقرار کامل نظام مالیات بر ارزش افزوده مورد استفاده قرار گرفته است ، متغیرهای عوامل بیرونی کلان ، عوامل بیرونی خرد و عوامل درونی ، به ترتیب ، مهمترین عوامل کلی موثر بر عدم استقرار کامل VAT در ایران می باشند .

۵. برطبق امتیازات کسب شده هر عامل فرعی، عوامل جزیی موثر در عدم استقرار کامل VAT در ایران، بصورت جدول (۵_۱) و به ترتیب میزان اهمیت آن ها در ایجاد مانع بر سر راه استقرار کامل VAT ، فهرست شده اند .

بنابر امتیازات اختصاص یافته ، سطح فعلی اقتصاد زیر زمینی و قاچاق در کشور ، ناکافی بودن میزان اطلاع رسانی به مودیان مالیاتی از طرف سازمان متولی اجرای نظام VAT، فقدان بانک اطلاعاتی جامع مودیان مالیاتی در سازمان متولی اجرای نظام VAT، تحمیل هزینه های اداری/ مالی مضاعف به مودیان مالیاتی جهت رعایت الزامات قانونی نظام VAT ، به عنوان مهمترین موانع عدم استقرار کامل VAT در ایران و سطح پایین بهره گیری از فن آوری اطلاعات توسط سازمان متولی اجرای نظام VAT، تعیین سطح آستانه مالیاتی سالیانه ۳ میلیارد ریالی جهت مودیان مالیاتی (مشمول مرحله اول ثبت نام) نظام VAT، پیچیدگی فرایند اجرا و کنترل نظام VAT، زمان نامناسب اجرای نظام VAT با توجه به وضعیت

[Downloaded from taxjournal.ir on 2026-11-12]

فعلی اقتصادی کشور، دارای کمترین میزان اهمیت در عدم استقرار کامل نظام مالیات بر ارزش افزوده در ایران بوده و بقیه عوامل ، در بین این طیف قرار می گیرند.

۶. با توجه به نتایج بررسی ۱۶ شاخص تعیین شده جهت تعیین موانع استقرار کامل VAT ، مشخص شد که جهت توفیق در استقرار کامل نظام VAT ، سطح و گستره اقتصاد زیرزمینی و قاچاق در کشور (که تابع شرایط خاص جغرافیایی، اقتصادی، سیاسی و اجتماعی کشور ایران می باشد) مهمترین مانع عدم استقرار کامل این نظام مالیاتی است و از آنجایی که این بحث یک معضل فرابخشی می باشد ، باید اثرات و مکانیزم عمل آن در حین انجام برنامه ریزی های استقرار این نظام مالیاتی به صورت جدی تری مد نظر سازمان متولی اجرای VAT قرار می گرفت.

۷. سازمان متولی اجرای VAT باید پیش از اقدام جهت اجرای آن،ضمن فراهم نمودن بسترهای نرم افزاری و سخت افزاری لازم ،از مقاومت های افراد جامعه در خصوص عدم پذیرش آن جلوگیری می نمود که متاسفانه در این خصوص اشکالات فراوانی به این سازمان وارد است.از جمله اینکه سازمان متولی اجرای نظام مالیات بر ارزش افزوده کشور :

الف) باید اطلاعات کافی و دقیق ، علاوه بر مودیان مالیاتی مشمول VAT ، در اختیارتمامی افراد جامعه قرار می داد (هرچند در بخش مودیان مشمول نیز اطلاع رسانی بسیار ضعیف و ناکافی بوده است).

ب) پیش از اجرایی نمودن VAT ، اقدام به ایجاد وتکمیل بانک اطلاعاتی جامع مودیان مالیاتی می نمود.

پ) نیروی انسانی متخصص و آموزش دیده کافی جهت اجرای VAT فراهم می نمود.

ت) سطح بکارگیری از فن آوری اطلاعات را ارتقا می داد.

ث) به جای ثبت نام مودیان مالیاتی با توجه به میزان فروش و درآمد آنها،نام نویسی ایشان را با توجه به دسته بندی انجام شده در ماده ۹۵ قانون مالیات های مستقیم انجام می داد (که پس از اتمام مرحله اول ثبت نام ،در آغاز مرحله دوم ثبت نام، این نکته مد نظر قرار گرفت).

ج) با توجه به تجربیات سایر کشورهای مجری VAT ، حداکثر میزان ساده سازی در فرایند اجرا و کنترل نظام را لحاظ می نمود.

چ) اجرای این نظام مالیاتی رادر شرایط رونق اقتصادی آغاز می نمود.

[Downloaded from taxjournal.ir on 2026-11-12]

ح) این نکته که " سطح فرهنگ مالیاتی جامعه در وضعیت مطلوبی نیست " را پیش از اجرایی نمودن VAT ، بصورت جدی تری مدنظر قرار می داد.

خ) پیش از اجرایی نمودن VAT ، به مودیان مالیاتی در خصوص مشخصات سیستم حسابداری سازگار با این نظام مالیاتی ، اطلاع رسانی کامل و دقیق صورت می داد.

د) باید ضمن مدنظر قرار دادن اثرات اجتماعی و اقتصادی VAT ، با اطلاع رسانی کافی و به موقع، از شکل گیری انتظارات تورمی و انتظارات در خصوص افزایش سطح نابرابری اجتماعی افراد جامعه جلوگیری نمود و با تعبیه اقدامات حمایتی بیشتر، احتمال بروز اثرات مخرب این نظام مالیاتی را تا سرحد امکان کاهش داد.

ذ) مکانیزم انجام مبادلات تجاری ، بخصوص در بخش بازار سنتی کشور را باید در فرایند اجرا و کنترل VAT مد نظر قرار داد و راهکار مناسبی در این خصوص ارائه نمود.

ر) با توجه به اینکه یکی از مشکلات و معضلات کارآفرینان و فعالان اقتصادی کشور، کمبود سرمایه در گردش ایشان می باشد ، باید در خصوص بحث فرایند و مدت زمان لازم جهت استرداد وجوه و تبعات اقتصادی آن برای مودیان ، بررسی های دقیق تری صورت می داد .

جدول۲. رتبه بندی جزیی عوامل ، به ترتیب اهمیت

رتبه عوامل	ترتیب عوامل در SPSS	فهرست عوامل	نمره
۱	bk3	سطح فعلی اقتصاد زیر زمینی و قاچاق در کشور	۱۰/۹۱
۲	d1	ناکافی بودن میزان اطلاع رسانی به مودیان مالیاتی از طرف سازمان متولی اجرای نظام VAT	۱۰/۶۱
۳	d2	فقدان بانک اطلاعاتی جامع مودیان مالیاتی در سازمان متولی اجرای نظام VAT	۱۰/۵۴
۴	bkh2	تحمیل هزینه های اداری/ مالی مضاعف به مودیان مالیاتی جهت رعایت الزامات قانونی نظام VAT	۱۰/۵۴
۵	bk2	نامناسب بودن سطح فرهنگ مالیاتی جامعه به معنی قصور در پرداخت به موقع مالیات به عنوان بخشی از وظایف شهروندی افراد جامعه	۹/۶۳
۶	bkh1	عدم وجود سیستم حسابداری سازگار با نظام VAT در سطح مشاغل مودیان مالیاتی	۹/۴۸

[Downloaded from taxjournal.ir on 2026-11-12]

رتبه عوامل	ترتیب عوامل در SPSS	فهرست عوامل	نمره
۷	bk5	عدم استقرار کامل نظام جامع رفاه و تامین اجتماعی در کشور به موازات استقرار کامل نظام VAT	۹/۱۵
۸	bk1	انتظارات تورمی ناشی از استقرار کامل نظام VAT	۹/۱۰
۹	bkh3	مشکل سنتی بودن نحوه پرداخت های معاملات تجاری مودیان مالیاتی	۸/۳۲
۱۰	d3	تعداد ناکافی نیروی انسانی متخصص مالیاتی در سازمان متولی اجرای نظام VAT	۷/۸۸
۱۱	bkh4	انتظارات افراد جامعه در خصوص افزایش سطح نابرابری اجتماعی در کشور پس از استقرار کامل نظام VAT	۷/۷۲
۱۲	bkh4	مشکل نقدینگی مودیان مالیاتی در طول مدت ۳ ماهه تسویه حساب مالیاتی و زمان لازم جهت استرداد مبالغ پرداختی اضافی به دولت	۷/۲۹
۱۳	d5	سطح پایین بهره گیری از فن آوری اطلاعات ، توسط سازمان متولی اجرای نظام VAT	۷/۱۱
۱۴	d7	تعیین سطح آستانه مالیاتی سالیانه ۳ میلیارد ریالی جهت مودیان مالیاتی (مشمول مرحله اول ثبت نام) نظام VAT	۶/۹۷
۱۵	d4	پیچیدگی فرایند اجرا و کنترل نظام VAT	۵/۶۶
۱۶	d6	زمان نامناسب اجرای نظام VAT با توجه به وضعیت فعلی اقتصادی کشور	۵/۰۹

پیشنهادها

با توجه به بررسی های انجام شده پیشنهاد می شود که :

۱. در بحث سطح فعلی اقتصاد زیر زمینی و قاچاق در کشور

ـ با تسریع در اختصاص کد ملی منحصر به فرد ، به کالاهای تولیدی داخلی و کالای وارداتی و جلوگیری از فروش کالاهای فاقد این کد (ایران کد) در ایران می توان با اقتصاد زیرزمینی و قاچاق مبارزه نمود.

ـ یکی دیگر از راه‌های مبارزه با اقتصاد زیرزمینی و قاچاق ، وجود سیستم مالیاتی مستقل ، شفاف و دارای ضمانت اجرایی بالا می‌باشد . این سیستم مالیاتی را از طریق ارتقای انگیزه کادر مالیاتی و بهبود روشها و شرایط کاری آنان و از طریق اقداماتی از قبیل تفکیک وظیفه تشخیص مالیات از سایر وظایف

[Downloaded from taxjournal.ir on 2026-11-12]

مالیاتی و اداری ، ارتقای منزلت اجتماعی مامورین مالیاتی ، توجه به وضعیت معیشتی آنان و همچنین ایجاد نظامی با حداقل مراجعه حضوری مودی به کادر تشخیص مالیات ، می‌توان به اثربخشی مطلوب رساند .

۲. در خصوص ناکافی بودن میزان اطلاع رسانی به مودیان مالیاتی از طرف سازمان متولی اجرای نظام VAT

_ از آنجا که اطلاع رسانی ، یکی از مهمترین ارکان فرایند بسترسازی استقرار VAT می باشد، توصیه می شود از طریق صدا و سیما و به خصوص برنامه های انیمیشن ، ضمن درگیر نمودن گسترده تر افراد جامعه در این مقوله، فرهنگ مناسب پرداخت مالیات ، نهادینه گردد.

۳. در موردفقدان بانک اطلاعاتی جامع مودیان مالیاتی در سازمان متولی اجرای نظام VAT

_ کلیه پرونده های مودیان مالیاتی ، از حالت کاغذی به صورت الکترونیکی درآمده و ارتباط بانک های اطلاعاتی کلیه دستگاه های اجرایی ، بانک ها و موسسات اعتباری با ادارات امور مالیاتی کل کشور ، به فراخور سطوح دسترسی و تعریف شده ، برقرار شود.

۴. در بحث تحمیل هزینه های اداری/ مالی مضاعف به مودیان مالیاتی جهت رعایت الزامات قانونی نظام VAT

_ با ایجاد ارتباط نزدیک تر بین مجامع امور صنفی و اتحادیه ها و مجامع حسابرسان رسمی و از طرفی تشویق آنان به استفاده از صندوق های پرداخت در سطح مشاغل ، می توان هزینه های مودیان مالیاتی را کاهش داد.

[Downloaded from taxjournal.ir on 2026-11-12]

۵. در خصوص نامناسب بودن سطح فرهنگ مالیاتی جامعه بـه معنـی قصـور در پرداخت به موقع مالیات به عنوان بخشی از وظایف شهروندی افراد جامعه

_ از طریق انتشارآمارهای مالیاتی و محل صرف آن ها در نشریات و رسانه های همگانی ، به صورت شفاف و با زبان غیر تخصصی و مطابق با قابلیـت درک عامـه مـردم ، مـی تـوان بـه ایـن هـدف مهـم دست یافت.

_ از طریق ارتقای منزلت اجتماعی مودیان نمونه در کشور و انعکاس خبری گسترده پایبندی ایشان به پرداخت به موقع مالیات می توان در این مسیر گام های بلندی برداشت.

۶. در مورد عدم وجود سیستم حسابداری سازگار با نظام VAT در سطح مشـاغل مودیان مالیاتی

سازمان متولی اجرای VAT ، می تواند با ایجاد ارتبـاط بـین مودیـان مالیـاتی و مجمـع حسابرسـان رسمی ، زمینه ایجاد و توسعه سیستم حسابرسی سازگار با نظامVAT را فراهم نماید.

۷. در بحث عدم استقرار کامل نظام جـامع رفـاه و تـامین اجتمـاعی در کشـور بـه موازات استقرار کامل نظام VAT

_ بدلیل احتمال افزایش فاصله طبقاتی و کاهش قدرت خرید اقشار کـم درآمـد جامعـه و انتظـارات تورمی افراد جامعه ، سازمان متولی اجرای VAT ، با در نظر گرفتن لزوم ایجاد سازوکاری مناسب جهت کاهش اثرات مخرب استقرار VAT ، همزمان با آغـاز اسـتقرار آن ، سـازوکاری تعبیـه نمایـد کـه نقـش حمایتی بیشتری داشته باشد.

۸. در خصوص انتظارات تورمی ناشی از استقرار کامل نظام VAT

از طریق ثابت نگاه داشتن بهای کالاها و خدمات دولتی و عدم افزایش تعهدات بخش خصوصی (از جمله عدم افزایش حداقل حقوق ،سرانه حق بیمه،...) و افزایش توزیع کالاهای یارانه ای در اولـین سـال استقرار VAT و اطلاع رسانی گسترده در مورد فرایند اجرایی آن و عدم لزوم افـزایش قیمـت هـا بـدلیل مصرفی بودن (نه درآمدی بودن) آن ، می توان از انتظارات تورمی افراد جامعه جلوگیری نمود.

[Downloaded from taxjournal.ir on 2026-11-12]

۹. در مورد مشکل سنتی بودن نحوه پرداخت های معاملات تجاری مودیان مالیاتی

ـ حداکثر کنترل در مورد مودیان بالای چرخه VAT اعمال شود.

ـ با انجام اقدامات ضد قاچاق و اقتصاد زیرزمینی ، اثرات منفی این معضل را در سطح حداقل خود نگاه داشت.

ـ کلیه خدمات مالیاتی بصورت الکترونیکی در دسترس مودیان مالیاتی قرار گیرد و استفاده از خدمات مالیاتی و پرداخت مالیات از طریق الکترونیکی با تخفیفات مالیاتی مناسب همراه باشد.

۱۰. در بحث تعداد ناکافی نیروی انسانی متخصص مالیاتی در سازمان متولی اجرای نظام VAT

ـ ضمن بهره گیری از مدیران متخصص و مسلط به دانش مدیریت ، شیوه های مدیریت منابع انسانی فعلی اصلاح شده ، از تمامی ظرفیت‌های استخدامی مصوب بهره گیری نمود و ظرفیت‌های جدیدی نیز ایجاد گردد تا حداکثر بخش‌ها و فعالان اقتصادی ، تحت پوشش نظام مالیاتی کشور قرار گیرند.

۱۱. در خصوص انتظارات افراد جامعه در خصوص افزایش سطح نابرابری اجتماعی در کشور، پس از استقرار کامل نظام VAT

ـ اطلاع رسانی کافی به کلیه افراد جامعه (نه فقط مودیان مشمول VAT) از طریق رسانه های جمعی صورت گیرد.

ـ استقرار کامل نظام جامع رفاه و تامین اجتماعی پیگیری و هرچه سریع تر اجرایی شود.

۱۲. در موردمشکل نقدینگی مودیان مالیاتی در طول مدت ۳ ماهه تسویه حساب مالیاتی و زمان لازم جهت استرداد مبالغ پرداختی اضافی به مودیان

ـ دوره مالیاتی ، از سه ماهه به ماهانه کاهش داده شود.

ـ در سطح ادارات VAT ، واحدی مختص استرداد ایجاد گردد تا آن بخشی از سرمایه مودیان که درگیرVAT است ، سریع تر آزاد شود و ضمن ایجاد مشکلات کمتری جهت مودیان مالیاتی، به همکاری بیشتر با سازمان متولی اجرای VAT تشویق شوند.

[Downloaded from taxjournal.ir on 2026-11-12]

۱۳. در بحث سطح پایین بهره گیری از فن آوری اطلاعات ، توسط سازمان متولی اجرای نظام VAT

ـ سیستم های رایانه ای و نرم افزارهای نصب شده در کلیه دستگاه های اجرایی ، قابلیت اتصال و تبادل داده و اطلاعات بین سیستم های خود و سایر دستگاه ها را پیدا نماید و در طراحی نرم افزارها و شبکه های رایانه ای جدید، این موضوع لحاظ گردد.

ـ کلیه سوابق فعالیت های مودیان مالیاتی ، بصورت الکترونیکی ، در دسترس کادر مالیاتی قرارگیرد.

۱۴. در خصوص تعیین سطح آستانه مالیاتی سالیانه ۳ میلیارد ریال جهت مودیان مالیاتی (مشمول مرحله اول ثبت نام) نظام VAT

ـ ثبت نام مودیان مالیاتی ای که در مرحله دوم نام نویسی، براساس بندهای الف،ب و ج ماده ۹۵ قانون مالیات های مستقیم (که مودیان مالیاتی را به سه دسته تقسیم نموده است) انجام می گیرد ،با هماهنگی اتحادیه ها و مجامع امور صنفی هر استان انجام شود تا با سرعت بیشتری صورت گیرد.یعنی مشمولان باقی مانده،در مجامع خود ثبت نام نمایند و اطلاعات آن به ادارات امور مالیاتی تسلیم شود.

۱۵. در مورد پیچیدگی فرایند اجرا و کنترل نظام VAT

ـ جهت ساده‌سازی عملیات و سهولت کنترل فرایند اخذ مالیات می‌توان از مجامع و صنوف مربوطه ، در مراحل نام نویسی و جمع آوری اطلاعات مالیاتی و همچنین دسته بندی نمودن این اطلاعات کمک گرفت .

ـ جهت کنترل فرایند از سیستم های رایانه ای خبره و هوشمند استفاده نمود و بطور مثال هرگونه افزایش یا کاهش در حساب های مالی مودیان نزد بانک ها و موسسات مالی زیرنظرگرفته شده و جابه جایی مبالغی بیش از حد استاندارد (که توسط سازمان متولی اجرای VAT تعیین می شود) ثبت و پیگیری شود .

[Downloaded from taxjournal.ir on 2026-11-12]

۱۶. در بحث زمان نامناسب اجرای نظام VAT با توجه به وضعیت فعلی اقتصادی کشور

_ درکشوری مانند فرانسه که قبل از استقرار VAT نیزدر زمینه مالیات ، فرهنگی نهادینه شده داشت ، حدود ۲۰ سال جهت استقرار کامل VAT زمان صرف شد و از اجرای شتاب زده آن اجتناب گردید. با مدنظر قرار دادن این موضوع که مشکل کشور ایران در زمینه مالیات ، بیشتر یک مشکل فرهنگی و مدیریتی است نه صرفا مشکل تکنولوژیکی ، نباید با اجرای شتاب زده تر VAT مشکلی بر مشکلات ، اضافه نمود؛ بلکه با صبر و حوصله و ایجاد بسترهای فرهنگی و رفتاری مناسب ، بحث مالیات را نهادینه نمود و در مرحله بعد به نهادینه نمودن VAT اقدام گردد.

منابع فارسی :

۱.امیری،م.، میرزایی،ح.،۱۳۸۱، ارایه مدل سه بعدی تحلیل مبانی فلسفی و زیرساخت های بنیادین تئوری های مدیریت،مجله دانش مدیریت،شماره ۵۶،انتشارات دانشکده مدیریت دانشگاه تهران.

۲.تیت،آ.،۱۳۸۶،مالیات بر ارزش افزوده مسایل مربوط به سیاست گذاری و اجرا،انتشارات صندوق بین المللی پول.

۳.رضاییان،م.ت.،۱۳۸۳،مقاله بررسی علل عدم آگاهی مودیان مالیاتی از قانون مالیات های مستقیم و تاثیر آن بر درآمد مودیان دولت– مورد مطالعه استان سمنان،فصل نامه مجلس و پژوهش،شماره ۴۵.

۴.رنجبرکی،ع.،نادران،ا.،۱۳۸۶،مقاله پیامدهای اجرای مالیات بر ارزش افزوده و زمینه سازی برای اجرای موفقیت آمیز آن در ایران،فصل نامه مجلس و پژوهش،شماره ۵۶.

۵.روزنامه اطلاعات،شماره ۲۴۳۳۰.

۶.سازمان امور مالیاتی کشور،۱۳۸۷،*قانون مالیات بر ارزش افزوده*.

۷.سایت ستاد تحول وزارت صنایع و معادن، www.icmim.ir

۸.سایت ستاد تحول وزارت صنایع و معادن، www.icmim.ir

۹.سید نورانی،م.ر.،عزیزخانی،ف.،۱۳۸۵،مقاله *بررسی تاثیر متقابل اقتصاد زیرزمینی و مالیات بر ارزش افزوده*،فصلنامه مجلس و پژوهش،سال ۱۳،شماره ۵۱.

[Downloaded from taxjournal.ir on 2026-11-12]

۱۰.صندوق بین المللی پول، ۱۳۸۶، ص ۲ .
۱۱.فلیحی،ن.،۱۳۸۵،مقاله *برآورد تلاش مالیاتی بالقوه در ایران*، پژوهشنامه مالیات و توسعه شماره ۱.
۱۲.مرکز پژوهش و اسناد ریاست جمهوری،۱۳۸۷،گزارش *اهم دستاوردها و عملکرد مجموعه وزارت اموراقتصادی و دارایی در دولت نهم*،فصل نامه تخصصی نامه دولت اسلامی،شماره ۳۸.
۱۳.مرکز پژوهش و اسناد ریاست جمهوری،۱۳۸۷،گزارش *اهم دستاوردها و عملکرد مجموعه وزارت اموراقتصادی و دارایی در دولت نهم*،فصل نامه تخصصی نامه دولت اسلامی،شماره ۳۸.

منابع انگلیسی :

1.Harrison,Graham. And Krelove,Russell.,2005, VAT Refunds:A review of country experience.
2.Mcgee,Robert W.,2007, A comparative study of indirect taxes in transition economies and the European Union.
3.Mcgee,Robert W.,2007, Tax burden in transition economies and the European study.Union:A comparative
4.OECD work on taxation,2006,Tax in a borderless word:The role of The OECD.
5.Wolde mariam,Assegedech. and Stotsky,Jenet. ,2002, Central american tax eform.

[Downloaded from taxjournal.ir on 2026-11-12]